2012-19-RE

CAUSA 2012-19-RE

Sentència del Tribunal Constitucional del 15-3-2013 relativa al recurs d'empara 2012-19-RE

Número de registre 453-2012. Recurs d'empara

Sentència del 15 de març del 2013

BOPA núm. 16, del 3 d'abril del 2013

En nom del Poble Andorrà;

El Tribunal Constitucional;

Atès l'escrit presentat i registrat al Tribunal Constitucional, el 3 d'octubre del 2012, per la representació processal de la Sra. Maria Àngels Amorós Orell, mitjançant el qual interposa un recurs d'empara contra la sentència del 31 de maig del 2012 i contra l'aute del 13 de setembre del mateix any, dictats per la Sala Civil del Tribunal Superior de Justícia per una presumpta vulneració dels drets a un procés degut i a un tribunal imparcial, reconeguts a l'article 10.1 de la Constitució i atès que demana al Tribunal Constitucional que dicti una resolució que atorgui l'empara sol·licitada, que declari la vulneració dels drets esmentats, que anul·li les resolucions objecte de recurs, que ordeni la retroacció del procediment al moment anterior al pronunciament de la sentència impugnada per tal que la Sala Civil "resolgui amb respecte complet al drets fonamentals reconeguts i dicti, amb llibertat de criteri, una nova sentència de fons", així mateix, que instrueixi aquesta Sala perquè ordeni la pràctica de la prova documental demanada i poder d'aquesta manera fer valer degudament les seves pretensions davant la jurisdicció ordinària i, per acabar, que es condemni "els demandats rebels davant la jurisdicció ordinària i, en defecte de pagament per part d'aquests en perseverar en la situació processal de rebel·lia, condemnant subsidiàriament l'Administració de Justícia al

pagament de les costes processals que siguin adverades oportunament";

Vista la Constitució, especialment els articles 10, 41, 88 i 98 c);

Vista la Llei qualificada del Tribunal Constitucional, especialment el títol IV, capítol sisè;

Vist l'informe del Ministeri Fiscal del 30 d'octubre del 2012;

Vist l'aute del Tribunal Constitucional del 3 de desembre del 2012, que va admetre a tràmit, sense efectes suspensius, el recurs d'empara 2012-19-RE;

Vist l'escrit d'al·legacions presentat i registrat al Tribunal Constitucional, el 7 de gener del 2013, per la representació processal de la recurrent;

Vist l'edicte de notificació del 14 de desembre del 2012 adreçat als Srs. Bert Richard Nordwall i Martin Herbert Nordwall, publicat al BOPA núm. 2 del 9 de gener del 2013;

Vist que aquests darrers no han presentat cap escrit dins del termini atorgat;

Vist l'edicte de notificació del 29 de gener del 2013 adreçat als Srs. Bert Richard Nordwall i Martin Herbert Nordwall, publicat al BOPA núm. 8 del 6 de febrer del 2013;

Vist que aquests darrers no han presentat cap escrit dins del termini atorgat;

Vistes les conclusions formulades, dintre de termini, per la part recurrent i pel Ministeri Fiscal;

Escoltat l'informe del magistrat ponent, Sr. Juan Antonio Ortega Díaz-Ambrona;

Antecedents

Primer

El Sr. Antoni Riba Mora va atorgar un testament autoritzat per notari públic mitjançant el qual designava la seva neboda, Sra. Maria Àngels Amorós Orell, hereva universal.

El causant va morir el 29 de setembre del 2009 i l'hereva universal va acceptar l'herència a benefici d'inventari, ja que sospitava d'irregularitats en atorgaments diversos atribuïts al testador.

Segon

El 20 de desembre del 2012, la Sra. Maria Àngels Amorós Orell, basant-se en dos informes d'una perit cal·lígrafa judicial que concloïen que la signatura del Sr. Antoni Riba Mora no era del seu puny i lletra, va presentar una demanda contra els Srs. Bert Richard Nordwall i Martin Herbert Nordwall en què sol·licitava, essencialment, la nul·litat de l'escriptura de constitució de la societat Anrimo, SA atorgada, el 13 de setembre de 1984, davant el notari, Sr. Marc Vila Riba, ja fos per falta de consentiment, ja fos per falta d'un element formal. En aquesta demanda mitjançant un altressí s'indicava que si el Tribunal de Batlles ho creia convenient s'analitzés per un perit cal·ligràfic l'escriptura pública original, dipositada a la Cambra de notaris del Principat d'Andorra.

Tercer

Les persones demandades no van comparèixer a judici i van ser declarades en rebel·lia processal. No obstant això, el 13 d'abril del 2011, la Secció Civil de la Batllia, mitjançant sentència, va desestimar aquesta demanda i va absoldre els demandats.

Aquesta sentència declara que la rebel·lia processal comporta una dificultat per l'efectivitat del principi de contradicció. Aquesta dificultat no ha de ser beneficiosa per aquell que deixa de participar voluntàriament en el procés, però tampoc excusa l'actor de la càrrega de la prova, tot i que impedeix que la rebel·lia generi un esforç probatori addicional a la part actora. Seguidament, la sentència interpreta que la part actora en realitat està denunciant una suplantació de personalitat davant el

notari, amb engany també per part dels testimonis compareixents. El Tribunal afegeix que no considera fiables o convincents les proves pericials presentades i desestima les seves conclusions en virtut de diverses consideracions.

Quart

El 5 de maig del 2011, la representació processal de la Sra. Maria Àngels Amorós Orell va presentar un escrit de recurs d'apel·lació contra la sentència de la primera instància. En aquesta apel·lació recorda que ja havia sol·licitat una prova pericial en la primera instància sobre l'escriptura original per acreditar que la signatura impugnada no era la del titular suposat, Sr. Antoni Riba Mora; afegeix que aquesta sol·licitud de prova era necessària per comparar les signatures que havien sigut objecte d'anàlisi per part de la perit cal·lígrafa judicial amb les signatures originals. El motiu de sol·licitar la prova d'aquesta manera derivava de la impossibilitat per aquesta part d'accedir de forma directa i per si mateixa a les signatures originals; s'afegia que aquesta prova no havia estat practicada pel Tribunal de Batlles, cosa que suposava una infracció de l'article 10 de la Constitució pel que fa a la tutela judicial efectiva. Mitjançant un altressí tornava a demanar la pràctica de la prova de comparació anteriorment indicada.

Cinquè

El 31 de maig del 2012, la Sala Civil del Tribunal Superior de Justícia va dictar una sentència en què desestimava el recurs presentat i confirmava la sentència de la Batllia en tots els seus punts.

Aquesta sentència raona que els informes pericials aportats no són suficients per desvirtuar la fe pública notarial. Considera que aquests informes, realitzats per un perit designat per la part, no presenten les garanties suficients d'imparcialitat. Afegeix que la Sala, malgrat no ser experta en cal·ligrafia, no li sembla que les signatures en litigi siguin diferents. I que, si bé el notari pot ser enganyat pel que fa a la signatura, és impossible que s'equivoqui sobre el sexe del compareixent. A més, precisa que és inversemblant, que no s'hagi plantejat cap dubte sobre la signatura fins passats 20 anys.

Sisè

La representació processal de la Sra. Maria Àngels Amorós Orell va interposar, aleshores, un incident de nul·litat d'actuacions per tal com va considerar que aquesta darrera resolució vulnerava els seus drets a la jurisdicció, a obtenir una decisió fonamentada en Dret i a un tribunal imparcial.

Setè

El 13 de setembre del 2012, la Sala Civil del Tribunal Superior de Justícia va dictar un aute mitjançant el qual desestimava l'incident de nul·litat d'actuacions esmentat.

En aquest aute considera que no s'ha vulnerat el dret a la jurisdicció amb la denegació de la prova, en primer lloc, perquè la petició de prova no havia estat formulada en el cos de l'escrit, sinó en l'altressí; en segon lloc, perquè la no pràctica de la prova en segona instància no havia estat objecte de la protesta preceptiva; i, en tercer lloc, perquè "la pràctica de la referida prova no seria rellevant per a la formació de la convicció de la Sala."

Pel que fa a la vulneració del dret a tenir un tribunal imparcial, el Tribunal Superior de Justícia també desestima que s'hagi produït: posa de relleu que les escriptures públiques sobre les quals s'havia de practicar la prova no estaven ben determinades, i d'altra banda, que s'havien de protegir els drets d'eventuals tercers que podien haver intervingut en les escriptures; destaca, a més, que el Tribunal no és un expert cal·ligràfic i que una comparació superficial de les escriptures esmentades no podia rebatre el fet que el notari present, d'una honestedat incontrovertible, hagués declarat conèixer les parts.

Vuitè

El 3 d'octubre del 2012, la representació processal de la Sra. Maria Àngels Amorós Orell va presentar un recurs d'empara contra la sentència del 31 de maig del 2012 i contra l'aute del 13 de setembre del mateix any, dictats per la Sala Civil del Tribunal Superior de Justícia per una presumpta vulneració dels drets a un procés degut i a un tribunal imparcial, reconeguts a l'article 10.1 de la Constitució.

La part recurrent considera que l'objecte principal d'aquest recurs d'empara rau en la indefensió material causada per la denegació d'una prova decisiva per resoldre el litigi, definida per la jurisprudència de la Sala Civil del Tribunal Superior de Justícia mateixa (veg. sentència d'aquesta Sala del 14 de febrer del 2008, recaiguda en la causa 147/07).

En primera instància, el Tribunal de Batlles defensa la fe pública notarial del document litigiós i troba insuficientment creïbles els documents aportats amb la signatura del causant, també afirma que en

la documentació examinada no existeix el requisit relatiu a la contemporaneïtat de 5 anys, per acabar, se sorprèn que el causant hagués tardat tants anys en denunciar aquesta irregularitat (del 1984 al 2010).

Segons el parer d'aquesta part, la prova documental demanada i denegada hagués pogut esvair aquests retrets i, pel que fa al darrer punt, remarca que la tardança en la denúncia és irrellevant, ja que la prescripció de l'acció d'autes és la trentenària, termini que no havia transcorregut.

Pel que fa a la sentència pronunciada en apel·lació, la part recurrent manifesta que desestima el recurs d'apel·lació reproduint la fonamentació de les resolucions anteriors. Afegeix únicament que s'ha canviat l'objecte de la nul·litat sol·licitada. La part recurrent s'oposa a aquesta afirmació i al·lega que tan sols va intentar il·lustrar de millor manera la nul·litat demanada. És a dir, que precisava que la nul·litat de l'escriptura pública tindria com a conseqüència la nul·litat del contracte de societat derivat de la constitució de la societat Anrimo, SA.

En aquesta causa, calia dilucidar si la signatura aposada en l'escriptura era vertaderament la del causant, cosa que només es podia esbrinar mitjançant els peritatges cal·ligràfics. L'error del notari, sense cap responsabilitat que li pogués ser atribuïda, és possible. La prova denegada hagués pogut verificar l'autenticitat o no de la signatura litigiosa; així mateix, s'oposa rotundament als retrets de parcialitat, sense cap justificació, de la pericial practicada a la demanda de la part recurrent i al fet que no es demanés els testimoniatges de diversos empleats de la notaria, que actuaven com a testimonis en milers d'actes notarials, pràctica posteriorment prohibida.

L'aute que resol l'incident de nul·litat d'actuacions afegeix que era complicat poder aportar totes les escriptures públiques en les quals hagués comparegut el causant i això sense fer cap tipus de comprovació. A més, també considerava que es podia malmetre la protecció deguda a interessos de tercers intervinents en les mateixes. Aquesta part no veu en quina mesura això podria succeir. En definitiva, allò que es demanava a la Sala Civil era verificar, mitjançant una nova prova cal·ligràfica, si s'esqueia, l'autenticitat de la signatura litigiosa. La denegació d'aquesta verificació comporta una indefensió clara i la vulneració del seu dret a un procés degut i, consegüentment, una resolució de la litis constitucionalment il·lícita i materialment injusta.

Pel que fa a la vulneració del dret a un tribunal imparcial, la part recurrent manifesta que abans de celebrar-se la vista oral, la Sala Civil, en l'aute que denega la prova sol·licitada, admet que la seva pràctica no cobraria importància en ordre a la resolució del recurs i per la formació de la seva convicció.

Aquesta apreciació és extemporània i reveladora d'un prejutjament que vulnera el dret a la

imparcialitat del tribunal jutjador.

Finalment, tot i desconèixer el parador de les altres parts, subsidiàriament es demana que es condemni al pagament de les costes a l'Administració de Justícia, en la mesura que l'empara estimada comportarà l'anul·lació de les resolucions objecte de recurs.

Per acabar, demana al Tribunal Constitucional que dicti una resolució que atorgui l'empara sol·licitada, que declari la vulneració dels drets esmentats, que anul·li les resolucions objecte de recurs, que ordeni la retrotracció del procediment al moment anterior al pronunciament de la sentència impugnada per tal que la Sala Civil "resolgui amb respecte complet als drets fonamentals reconeguts i dicti, amb llibertat de criteri, una nova sentència de fons", així mateix, que instrueixi aquesta Sala perquè ordeni la pràctica de la prova documental demanada i poder d'aquesta manera fer valdre degudament les seves pretensions davant la jurisdicció ordinària i, per acabar, que es condemni "els demandats rebels davant la jurisdicció ordinària i, en defecte de pagament per part d'aquests en perseverar en la situació processal de rebel·lia, condemnant subsidiàriament l'Administració de Justícia al pagament de les costes processals que siguin adverades oportunament."

Novè

El 30 d'octubre del 2012, el Ministeri Fiscal va presentar un informe en què, d'acord amb l'article 37.2 de la Llei qualificada del Tribunal Constitucional, demana la inadmissió a tràmit d'aquest recurs d'empara per la seva manca de contingut constitucional.

Segons el seu parer, les resolucions objecte de recurs es troben suficientment fonamentades en Dret i no es poden en absolut tatxar d'arbitràries; allò que pretén la recurrent és que es revisi la interpretació i l'aplicació del dret ordinari efectuades per la Sala Civil del Tribunal Superior de Justícia i el contingut de les resolucions esmentades pot ser o no compartit per aquesta part, tanmateix, en cap cas, es pot titllar d'arbitrari o d'il·lògic.

D'una banda, cal destacar que la recurrent no va protestar en el tràmit de conclusions en contra de la manca de pràctica de les proves demanades, sinó que ho va fer de manera errònia i formalment incorrecta mitjançant un "altressi dic". Per tant, aquesta part va renunciar expressament al tràmit de conclusions.

Seguidament, el Ministeri Fiscal destaca que la Sala Civil va fonamentar, tant en dret substantiu com

en dret processal, el motiu de la denegació de la pràctica de la prova en segona instància. I no es pot considerar que aquesta desestimació derivi dels motius formals o processals preclusius esmentats, sinó que deriva també de raons relatives a la seva idoneïtat i necessitat a fi de resoldre sobre el fons i que no poden constituir cap tipus de suposat prejutjament, vulnerador del dret a un tribunal imparcial.

D'altra banda, cal considerar que la prova practicada, en les dues instàncies jurisdiccionals, no pot ser qualificada d'arbitrària, ja que exposa de manera clara i concisa la dificultat de trencar la prova iuris tantum que comporta una escriptura pública datada de l'any 1984.

Desè

El 3 de desembre del 2012, el Tribunal Constitucional va acordar admetre a tràmit aquest recurs d'empara, sense efectes suspensius, i va trametre la causa a les parts per tal que presentessin les al·legacions que estimessin pertinents.

Onzè

El 7 de gener del 2013, la representació processal de la recurrent va presentar un escrit d'al·legacions en què s'oposa al contingut de l'informe del Ministeri Fiscal i reitera tot allò que va al·legar en l'escrit d'empara.

Dotzè

L'1 de febrer 2013, el Ministeri Fiscal, i, el 12 de febrer d'aquest mateix any, la representació processal de la Sra. Maria Àngels Amorós Orell, van presentar els seus escrits de conclusions en què reprodueixen les al·legacions i els arguments continguts en els seus escrits anteriors.

Fonaments jurídics

Primer

Com es dedueix dels antecedents exposats, aquest recurs d'empara ha sorgit d'unes actuacions judicials, les característiques de les quals són les següents: 1) se sol·licita la nul·litat de l'escriptura de constitució de la societat Anrimo, SA atorgada, el 13 de setembre de 1984, davant el notari, Sr. Marc Vila Riba, davant uns demandats, Srs. Bert Richard Nordwall i Martin Herbert Nordwall, que no compareixen i que són declarats en rebel·lia processal; 2) s'al·lega en la demanda que la signatura d'un dels participants en aquesta escriptura, Sr. Antoni Riba Mora, no era del seu puny i lletra; 3) per tal de provar aquesta afirmació es presenten dos extensos informes de la perita cal·lígrafa judicial, Sra. Silvia Tarragó Goarré. En un es conclou que la signatura atribuïda al Sr. Antoni Riba Mora no és del seu puny i lletra. En l'altre, se sosté que aquesta signatura va ser en realitat aposada per la Sra. Josefa Amorós Aragall; 4) atès que l'anàlisi que es va dur a terme per l'experta judicial, partia únicament d'una fotocòpia de l'escriptura, la part demandant va sol·licitar en un altressí, que si el Tribunal ho creia convenient l'escriptura pública original, dipositada en la Cambra de notaris del Principat d'Andorra fos examinada per un perit cal·ligràfic; 5) el Tribunal de Batlles no va considera atendible aquesta petició i va desestimar la demanda; 6) en apel·lació es va tornar a demanar la pràctica d'aquesta prova per comparar la signatura sospitosa amb signatures indubtables existents en els protocols notarials. La raó de reiterar la prova derivava de la impossibilitat per aquesta part d'accedir per si mateixa i de manera directa a les signatures originals; es recordava que aquesta prova no havia estat practicada pel Tribunal de Batlles, cosa que suposaria una infracció de l'article 10 de la Constitució. Mitjançant un altressí, tornava a sol·licitar en apel·lació la prova de comparació indicada anteriorment; 7) la prova demanada en apel·lació tampoc va ser acceptada i va ser rebutjada per l'aute de la Sala Civil del Tribunal Superior de Justícia del 31 de gener del 2012 i, finalment, per la sentència de la mateixa Sala del 31 de maig del 2012 es va desestimar l'apel·lació; 8) la mateixa sort desestimatòria va seguir en l'incident de nul·litat d'actuacions amb els arguments que es recullen en els antecedents, plantejant-se, aleshores, aquest recurs d'empara constitucional.

Segon

En el recurs d'empara s'al·leguen, substancialment, dues vulneracions de rellevància constitucional: d'una banda, la manca d'imparcialitat del tribunal i, de l'altra banda, la vulneració del dret constitucional al procés degut pel fet d'una reiterada denegació de la prova. Ambdues suposades vulneracions estan vinculades entre elles, perquè giren les dues al voltant de la qüestió de la prova denegada. Però, han de ser examinades per separat, començant per analitzar, segons l'ordre lògic, de major a menor, el retret de la imparcialitat del tribunal i després, en concret, la denegació de la prova.

Tercer

L'article 10.1 de la Constitució reconeix el dret a un procés substanciat per un tribunal imparcial, predeterminat per la llei. La manca d'imparcialitat d'un tribunal suposa una de les vulneracions més greus de la Constitució en l'àmbit jurisdiccional i pot tenir, fins i tot, conseqüències penals. Precisament per aquesta extraordinària gravetat només es podria apreciar amb l'aportació de fonaments sòlids, objectius i indubtables. Res d'això apareix, ni de bon tros, en l'escrit d'empara, ni

es dedueix en absolut de les actuacions. És clar que els tribunals que han intervingut són aquells que estan predeterminats per la llei. I a partir d'aquí, el retret de manca d'imparcialitat, en especial contra la Sala Civil del Tribunal Superior de Justícia, es fonamenta en què aquesta Sala, en l'aute que denega la prova sol·licitada, admet que la seva pràctica no cobraria importància en ordre a la resolució del recurs i per la formació de la seva convicció. Però ni aquesta afirmació –poc encertada, sense cap dubte- ni tampoc els altres retrets, relatius tots ells a la denegació de la prova, tenen en el seu conjunt per si mateixos entitat suficient per entelar la imparcialitat amb la qual ha actuat el Tribunal Superior de Justícia en aquesta causa. Per tant, aquest motiu d'impugnació ha de ser desestimat sense més precisions.

Quart

Més consideració requereix l'assumpte de la denegació de la prova, considerat per si mateix. Efectivament: suposada la tramitació del litigi sobre la nul·litat d'una escriptura notarial (i sense entrar en qüestions no plantejades, com la deguda constitució de la relació jurídico-processal amb la citació en forma a tots aquells que estiguessin directament afectats), és cert que la denegació reiterada d'una prova central i decisiva, produeix inquietud i pot tenir transcendència constitucional en relació amb la garantia d'un procés degut segons l'article 10.1 de la Constitució. Aquesta garantia comprèn el respecte, en el curs de les actuacions jurisdiccionals, d'uns requisits mínims constitucionals que permetin a les parts al·legar i provar allò que creguin convenient a l'essència de la seva pretensió i obtenir dels tribunals una decisió fonamentada en Dret sobre totes les qüestions litigioses bàsiques suscitades.

Es parla de mínims, perquè es pretén diferenciar la garantia constitucional del procés degut, stricto sensu, establert a l'article 10.1 de la Constitució, del compliment dels requisits de mera legalitat, el coneixement del qual està reservat als jutges i als tribunals ordinaris. És clar que en les actuacions judicials poden existir vicis o infraccions processals de legalitat ordinària alienes al cànon de constitucionalitat, per manca d'entitat o de rellevància suficients. Aquestes infraccions no entren dins l'àmbit de la competència d'aquest Tribunal Constitucional, que –segons la seva reiterada doctrina- no funciona com una tercera instància, ni com un tribunal de cassació.

Aquest doble criteri té també la seva translació a l'àmbit de les proves. En relació amb aquestes correspon, en principi, a la jurisdicció ordinària, vetllar per l'acompliment de les normes civils o processals aplicables a la prova, admetre o rebutjar aquelles que es proposin, en funció de la seva pertinència, ordenar la seva pràctica, apreciar el seu valor probatori i determinar, en definitiva, els fets que es considerin acreditats i aquells que no. Però tot això, sempre que es respecti l'àmbit i el contingut essencial de la garantia constitucional a un procés degut, és a dir, quan la resposta incorre en error material patent, quan és immotivada o quan resulta arbitrària, en el sentit de lògicament i jurídicament irraonable en el procés i, especialment, quan afecta la prova central i decisiva.

Cinquè

En el cas que es planteja, la pretensió central de la recurrent ha versat de manera exclusiva sobre la manca d'autenticitat al·legada d'una signatura aposada en una escriptura pública i, com a conseqüència d'això, sobre la possible nul·litat del negoci jurídic formalitzat en ella. Per tal de provar la seva al·legació, la recurrent va aportar dos informes pericials. Un d'aquests informes mantenia que la signatura atribuïda al Sr. Antoni Riba Mora no era del seu puny i lletra. L'altre anava més lluny i l'atribuïa a la seva esposa. Davant això, el Tribunal de Batlles, en l'exercici de les seves atribucions no va donar per bones les conclusions d'aquests informes, realitzats per la perit cal·lígrafa judicial, atesa la seva condició en el litigi de perit de part i va desestimar la manca d'autenticitat de la signatura en qüestió. Des de la perspectiva constitucional, res es pot retreure a aquest pronunciament, que només correspon al Tribunal de Batlles i únicament a ell.

El problema constitucional sorgeix quan es rebutja al mateix temps una proposició de prova que podria ser decisiva per confirmar (o descartar) l'opinió del tribunal, consistent en una senzilla comparació de la signatura qüestionada del Sr. Antoni Riba Mora amb una altra o altres d'indubtables, aposades per la mateixa persona en escriptures públiques distintes. Aquesta denegació adquireix rellevància constitucional perquè no acompleix la finalitat bàsica en un procés degut, que no és altra que atènyer o apropar-se tant com sigui possible, amb la major seguretat, a la veritat material del fet sobre el qual es fixa la pretensió central que se suscita en un procés. No es compren, en principi, que una prova tan senzilla com la que es demanava hagi pogut ser rebutjada i ni tan sols acceptada pel Tribunal per a millor proveir i per donar una resposta judicial amb més seguretat en relació amb allò que va ser demanat en justícia.

Sisè

Aquest Tribunal Constitucional ha examinat els motius que s'han anat adduint en el decurs de les actuacions jurisdiccionals per no acceptar aquesta prova de comparació amb les signatures originals i arriba a la conclusió que aquesta negativa reiterada no està constitucionalment justificada. Unes vegades, perquè la prova es rebutja per raons que no es corresponen amb les al·legacions de la part, com quan es dóna per fet que la demandant està plantejant una suplantació de personalitat o el canvi d'un compareixent masculí per un de femení, cosa que en realitat no es suscita, sinó que es suscita una cosa més concreta i senzilla: si la signatura va ser aposada o no pel puny i lletra del Sr. Antoni Riba Mora. En altres ocasions, perquè el jutjador aventura, davant d'allò que s'afirma en l'informe pericial, que les signatures en qüestió no li semblen diferents. Aquest és també un judici legítim, però que sorprèn més endavant i es contradiu, quan al moment de denegar la comparació, es declara que el Tribunal no és un cal·lígraf expert i res podria concloure de la comparació entre la signatura dubtable i la indubtable. Doncs, dóna la impressió que els coneixements cal·ligràfics del Tribunal (o la seva manca), siguin quins siguin, li permeten en un cas (o no li impedeixen) arribar a la conclusió que les signatures no són diferents, però li vedarien, en un altre, a l'hora de la comparació amb signatures indubtables, arribar a la conclusió que les signatures són diferents. Això sembla contradictori com a argument i, fins i tot, absurd. Per això no es pot acceptar, com a excusa per

denegar la prova, l'argumentació que una comparació superficial de les escriptures esmentades, no podria rebatre el fet que el notari que hi va intervenir, hagués declarat conèixer les parts. Resulta contradictori donar per bo tot al llarg de les actuacions que es posseeixen coneixements per no apreciar diferències entre les signatures, però no per apreciar-les.

D'altra banda, el Tribunal arriba a afirmar que el notari intervinent era "d'una honestedat incontrovertible", fet que ningú va posar formalment en dubte, però que no es desprèn d'una prova concreta practicada. Tot suggereix que el Tribunal abriga una convicció prèvia tan ferma en la fe notarial, que arriba a afirmar que encara que es practiqués la prova denegada, fos quin fos el seu resultat, no alteraria el seu convenciment. Aquesta afirmació tan criticada per la representació processal de la recurrent, no pot justificar la denegació de la prova, sense entrar en el camp de l'arbitrari o si més no de manera prematura.

Finalment, les objeccions formals sobre el fet que la prova va ser sol·licitada mitjançant un altressí i no en el cos de l'escrit i que no hi va haver protesta contra la seva denegació, tampoc poden entendre's convincents en seu constitucional. Aquest tipus d'argurments formals per desconèixer el contingut essencial d'un dret fonamental, com aquell que aquí s'ha identificat, no poden prosperar. A més, és un fet que la recurrent va demanar la pràctica d'aquesta prova des d'un principi, no només dues vegades per altressí de manera directa, sinó també de manera indirecta en el cos dels seus escrits, com també és clar que mai es va aquietar des del punt de vista constitucional davant la denegació, sinó que va presentar un incident de nul·litat d'actuacions i després aquest recurs d'empara.

Setè

A la vista d'això que acabem d'exposar i tenint molt en compte que pel fet de privar la part demandant, sense justificació clara i convincent i sense l'oposició d'una contrapart declarada en rebel·lia, de la pràctica d'una prova central i decisiva, justificativa de la seva pretensió en judici, s'ha de considerar vulnerat el seu dret constitucional a un procés degut, reconegut a l'article 10.1 de la Constitució. En virtut d'això, sense entrar en el fons d'allò que es discuteix, ni prejutjar-ho de cap manera, és procedent declarar la nul·litat de totes les actuacions a partir del moment en què posteriorment es dirà, aquesta anul·lació comprenen totes les resolucions judicials que van denegar o no van admetre la prova reiterada, que quedaran sense cap efecte: en primer lloc, l'aute del 13 de setembre del 2012, que va desestimar l'incident de nul·litat d'actuacions; en segon lloc, la sentència del 31 de maig del 2012, desestimatòria de l'apel·lació, ambdós adoptats per la Sala Civil del Tribunal Superior de Justícia, així com també l'aute del 31 de gener del 2012 sobre la denegació de la prova en apel·lació. No es fa cap pronunciament de nul·litat sobre la sentència del 13 d'abril del 2011 de la Secció Civil de la Batllia, dictada en primera instància, atès que no se sol·licita. Ha d'estendre's la nul·litat i la retroacció de les actuacions fins al moment processal previ a la pràctica de la prova sol·licitada al Tribunal Superior de Justícia en la qual es puguin comparar la signatura o les signatures notarials inqüestionables del Sr. Antoni Riba Mora amb aquella que ha estat impugnada. La prova haurà de dur-se a la pràctica, tal com determini el Tribunal Superior de Justícia

i, si així ho considera oportú, designant a càrrec de la part demandant, un perit cal·lígraf nomenat amb totes les garanties de neutralitat i d'objectivitat. Una vegada aquesta prova hagi estat practicada en els termes exposats i a la vista d'allò que quedi acreditat, es dictarà sentència amb llibertat de criteri.

Vuitè

La sol·licitud de condemna en costes no és procedent i no es fa cap pronunciament contra la part en rebel·lia, i menys encara contra l'Administració de Justícia.

DECISIÓ:

En atenció a tot allò que s'ha exposat, el Tribunal Constitucional, per l'autoritat que li confereix la Constitució del Principat d'Andorra,

HA DECIDIT:

Primer

Estimar parcialment l'empara sol·licitada per la representació processal de la Sra. Maria Àngels Amorós Orell i declarar que s'ha vulnerat el seu dret constitucional a un procés degut per la denegació d'una prova central i decisiva per a l'exacte enjudiciament de la seva pretensió davant la jurisdicció civil.

Segon

Atorgar l'empara que ha de materialitzar-se en la pràctica de la prova denegada anteriorment, que es durà a terme en la forma i amb les conseqüències exposades en el fonament jurídic setè.

Tercer

A) Declarar nul i sense efecte l'aute del 13 de setembre del 2012, que va desestimar l'incident de nul·litat d'actuacions, així com la sentència del 31 de maig del 2012, que desestimava el recurs d'apel·lació, ambdós dictats per la Sala Civil del Tribunal Superior de Justícia, així com també l'aute del 31 de gener del 2012 sobre la denegació de la prova en apel·lació.

B) I retrotraure les actuacions al moment processal previ a la pràctica de la prova sol·licitada al Tribunal Superior de Justícia per la comparació de la signatura o signatures notarials indubtables del Sr. Antoni Riba Mora amb aquella que va ser impugnada. La prova haurà de posar-se en pràctica en els termes raonats continguts en el fonament jurídic setè d'aquesta sentència i, posteriorment, la Sala competent del Tribunal Superior de Justícia dictarà la sentència que sigui procedent amb llibertat de criteri.

Quart

Desestimar totes les altres pretensions del recurs d'empara, en particular la suposada manca d'imparcialitat del Tribunal Superior de Justícia, sense que convingui fer cap condemna en costes.

Cinquè

Publicar aquesta sentència, d'acord amb allò que disposa l'article 5 de la Llei qualificada del Tribunal Constitucional, al Butlletí Oficial del Principat d'Andorra.

I així, per aquesta sentència nostra, que ha de ser notificada a la representació processal de la Sra. Maria Àngels Amorós Orell, a la representació processal dels Srs. Bert Richard Nordwall i Martin Herbert Nordwall, al president de la Batllia, al president del Tribunal Superior de Justícia i al Ministeri Fiscal ho pronunciem, manem i signem a Andorra la Vella, el 15 de març del 2013.

Juan A. Ortega Díaz-Ambrona Laurence Burgorgue-Larsen

President

Vicepresidenta

Carles Viver Pi-Sunyer Pierre Subra de Bieusses

Magistrat

Magistrat